

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Goran Herman

Preddiplomski sveučilišni studij, smjer Agroekonomika

PROIZVOĐAČKE ORGANIZACIJE U POLJOPRIVREDI

Završni rad

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Goran Herman

Preddiplomski sveučilišni studij, smjer Agroekonomika

PROIZVOĐAČKE ORGANIZACIJE U POLJOPRIVREDI

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. izv.prof.dr.sc. Ljubica Ranogajec, predsjednik
2. doc.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor
3. izv.prof.dr.sc. Ružica Lončarić, član

Osijek, 2016.

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
1.1.	Obuhvat rada.....	1
1.2.	Ciljevi.....	2
1.3.	Metodologija rada	2
2.	Proizvođačke organizacije	3
2.1.	Pravni okvir.....	3
2.2.	Definiranje proizvođačke organizacije	4
2.3.	Priznavanje proizvođačkih organizacija	5
2.4.	Statut proizvođačke organizacije	11
2.4.1.	Međugranska organizacija	12
2.5.	Potpore	13
2.5.1.	Potpore za proizvođačke organizacije	13
2.5.2.	Potpore za početak rada proizvođačkih organizacija	13
2.5.3.	Prihvatljivost za potpore	15
3.	Analiza slučaja (<i>case study</i>) – Zagrebački voćnjaci	20
4.	Analiza slučaja (<i>case study</i>) – Drava-Sava.....	24
5.	Proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća Europske unije.....	26
5.1.	PO u Mađarskoj	26
5.2.	PO u Poljskoj	26
6.	Zaključak.....	27
7.	Literatura.....	28
8.	Sažetak	29
9.	Summary	30
10.	Popis slika	31
11.	Popis tablica.....	32
12.	Prilog.....	33

1. Uvod

Poljoprivreda je jedna od najstarijih ljudskih djelatnosti koja se, zahvaljujući razvoju znanosti i primjeni njezinih postignuća koja su pogodovala značajnom tehničkom i tehnološkom napretku krajem 19. i početkom 20. stoljeća, od tradicionalne, nerazvijene djelatnosti, transformirala u suvremenu, visokoproduktivnu i kapitalno intenzivnu proizvodnju. Zbog činjenice da se poljoprivreda sve više integrirala u tokove ukupnog gospodarskog i društvenog razvoja, postala je sve manje samodostatna, a sve više ovisna o razvoju gospodarstva i društva, smatra Čavrak (2005:174).

Kao strateška djelatnost, poljoprivreda svojom gospodarskom, ekološkom i socijalnom ulogom pridonosi održivom razvoju Republike Hrvatske (Zakon o poljoprivredi, Čl. 2. NN 149/08). Temeljne zadaće poljoprivrede su:

- prehraniti domaće stanovništvo, tj. osigurati zadovoljavajuću primarnu proizvodnju prehrambenih proizvoda;
- opskrbiti industriju sirovinama poljoprivrednog podrijetla kao što su proizvodnja prehrambenih proizvoda, pića, duhanskih prerađevina, kože, stočne hrane i sličnih proizvoda;
- ostvariti što veću vrijednost izvoza poljoprivrednih proizvoda, tj. nastojati da se izvozom poljoprivrednih proizvoda ostvari što veći devizni priljev (Grahovac, 2005:92).

1.1. Obuhvat rada

Dinamičnost pretežito zapadnoeuropskog tržišta i industrije neprestano zahtijeva i potiče od poljoprivrede da se što više prilagodi zakonima industrijske ekonomije, a to je često rezultiralo smanjenjem broja poljoprivrednika, povećanjem proizvodnosti rada, povećanjem prosječne veličine obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te nastankom novih oblika organizacije poljoprivredne proizvodnje.

Razvojem poljoprivrede razvijaju se i novi načini organizacije poslovanja u poljoprivrednim djelatnostima. Kao jedan od novih načina udruživanja istaknule su se proizvođačke organizacije. Proizvođačka organizacija je pravni subjekt ili jasno definirani dio pravnog subjekta koji ispunjava određene uvjete:

- ima određen minimalan broj članova (minimalan broj članova je 7),

- ima minimalnu vrijednost utržive proizvodnje ili minimalni obujam proizvodnje (minimalna vrijednost utrživost proizvodnje kod većine sektora iznosi 3 000 000 HRK),
- može pravilno obavljati svoje aktivnosti tijekom određenog razdoblja kao i u pogledu učinkovitosti, pružanja ljudske, materijalne i tehničke podrške svojim članovima,
- ima statut u skladu sa zakonskim odredbama koji članovima proizvođačke organizacije omogućuje da na demokratičan način nadziru svoju organizaciju i njezine odluke.

1.2. Ciljevi

Ciljevi ovog rada su: upoznati se sa zakonskim okvirima i osnivanjem proizvođačkih organizacija, predstaviti dvije PO¹, jednu u sektoru voćarstva i jednu u sektoru mljekarstva, istaknuti prednosti udruživanja u PO, istaknuti kako su upravo PO oblik udruživanja kojem hrvatski poljoprivrednici trebaju težiti kako bi se hrvatska poljoprivreda mogla istaknuti i diferencirati na svjetskoj razini.

1.3. Metodologija rada

Prije obrade teme završnog rada, potrebno je pojasniti znanstvene metode korištene u izradi istog, kao i opisati strukturu cjelokupnog rada.

Primjenjivane metode znanstvenog istraživanja su: *metoda kompilacije* (prilikom preuzimanja rezultata drugih znanstvenoistraživačkih radova i njihovih opažanja, stavova itd.); *deskriptivna metoda* (opisivanje značenja i ciljeva poljoprivrede); *induktivna metoda* (na temelju analize pojedinačnih činjenica o poljoprivredi došlo se do općih zaključaka o stanju i problemima) te *metode sinteze i analize*. Metodom *studije slučaja (case study)* predstaviti će se po jedna proizvođačka organizacija iz dva poljoprivredna sektora, voćarstva i mljekarstva.

Rad se sastoji od pet poglavlja navedenih u sadržaju s pripadajućim potpoglavljiva. U trećem poglavlju govori se o osnivanju i priznavanju proizvođačkih organizacija, njihovom statutu, potporama koje isti mogu ostvariti, dok su u četvrtom i petom poglavlju na osnovu metode studija slučaja opisane po jedna proizvođačka organizacija iz različitih sektora.

¹ PO – proizvođačke organizacije.

2. Proizvođačke organizacije

Proizvođačke organizacije u poljoprivredi udruženja su više poljoprivrednih proizvođača. A osnivaju se s ciljem:

- Planiranja proizvodnje,
- Povećanja ponude i plasmana proizvoda,
- Smanjenja troškova proizvodnje,
- Stabiliziranja proizvođačke cijene,
- Promicanja okolišno prihvatljive prakse i tehnike,
- Pобољшanja kvalitete proizvoda.

2.1. Pravni okvir

Pravni okvir kojeg se proizvođačke organizacije moraju pridržavati u Republici Hrvatskoj, sastoji se od nekoliko zakona i pravilnika. Bitno je napomenuti sljedeće: Zakon o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda, Uredba o potporama proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća, Pravilnik o upisu u upisnik trgovaca voćem i povrćem, Pravilnik o tržišnim standardima za voće i povrće, Pravilnik o proizvođačkim organizacijama u sektoru voća i povrća. Zadnji spomenuti opisuje sve relevantne pojmove i strukture koji se tiču osnivanja, priznavanja i funkcioniranja proizvođačkih organizacija u Republici Hrvatskoj te će biti поближе objašnjen u poglavljima koja slijede.

Nadležna tijela za priznavanje proizvođačkih organizacija su:

- Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske,
- Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

Navedene javne institucije nadležne su za priznavanje proizvođačkih organizacija, odobravanje poslovnog plana, inspekcijski nadzor i administrativnu kontrolu, kontrolu na terenu, isplatu potpora (respektivno).

2.2. Definiranje proizvođačke organizacije

Na temelju „Pravilnika o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija“ osnivaju se i priznaju proizvođačke organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija i međugranske organizacije. Kako bi proizvođačke organizacije podnijele zahtjev za priznavanje potrebno je prvenstveno imati jasne definicije samog proizvođača, proizvođačke organizacije itd. Isti pravilnik definira sve sudionike proizvođačkih organizacija, a što slijedi u nastavku.

Proizvođač se, općenito, definira kao osoba koja je proizvela određenu sirovinu ili gotov proizvod, odnosno dio proizvoda. Ranije navedeni pravilnik proizvođača definira kao, jednu ili više pravnih ili fizičkih osoba koja obavlja poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu unutar prostora Europske unije, a obuhvaća sljedeće organizacijske oblike:

- obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo – OPG,
- obrt registriran za obavljanje poljoprivredne djelatnosti,
- trgovačko društvo ili zadruga registrirana za obavljanje poljoprivredne djelatnosti,
- druga pravna osoba. (NN 30/2015).

Proizvođačka organizacija je pravni subjekt ili jasno definirani dio pravnog subjekta koji ispunjava zakonom određene uvjete:

- a) ima minimalan broj članova i/ili pokriva minimalni obujam ili minimalnu vrijednost utržive proizvodnje,
- b) može pravilno obavljati svoje aktivnosti i tijekom određenog razdoblja i u pogledu učinkovitosti, pružanja ljudske, materijalne i tehničke podrške svojim članovima,
- c) ima statut u skladu s pravilnikom „O priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija“ koji članovima proizvođačke organizacije omogućuje da na demokratičan način nadziru svoju organizaciju i njezine odluke.

U nastavku su također prema Pravilniku navedeni i objašnjeni:

Proizvođač član je proizvođač koji je član proizvođačke organizacije ili udruženja proizvođačkih organizacija.

Član neproizvođač je fizička ili pravna osoba koja je član proizvođačke organizacije, a ne obavlja djelatnost proizvodnje poljoprivrednih proizvoda.

Međugransku organizaciju čini nekoliko ili sve proizvođačke organizacije ili udruženja proizvođačkih organizacija koja su sastavljena od predstavnika gospodarskih djelatnosti povezanih s proizvodnjom i s najmanje jednim od sljedećih dijelova lanaca opskrbe: preradom ili trgovinom, uključujući distribuciju proizvoda iz jednog ili više sektora.

Primarna poljoprivredna proizvodnja je proizvodnja proizvoda iz tla ili stočarstva.

Prerada poljoprivrednih proizvoda znači svako djelovanje na poljoprivrednom proizvodu čiji je rezultat proizvod koji je i sam poljoprivredni proizvod, osim djelatnosti na poljoprivrednom gospodarstvu koje su neophodne za pripremu životinjskih ili biljnih proizvoda za prvu prodaju.

Trženje poljoprivrednih proizvoda označava držanje ili izlaganje u cilju prodaje, ponuda na prodaju, isporuka ili bilo koji drugi način stavljanja na tržište, osim prve prodaje kupcima za daljnju prodaju i prerađivačima koju obavlja primarni proizvođač i svih djelatnosti povezanih s pripremom proizvoda za takvu prvu prodaju; prodaja krajnjim potrošačima koju obavlja primarni proizvođač smatra se trženjem poljoprivrednih proizvoda ako se odvija u zasebnim za to predviđenim prostorima.

2.3. Priznavanje proizvođačkih organizacija

Pravni subjekt ili jasno definirani dio pravnog subjekta dostavit će Ministarstvu poljoprivrede zahtjev za priznavanje proizvođačke organizacije uz koju prilaže dokaz da:

- ima minimalan broj članova i da pokriva minimalni obujan ili vrijednost utržive proizvodnje,
- može pravilno obavljati svoje aktivnosti i tijekom određenog razdoblja i u pogledu učinkovitosti,
- ima statut u skladu sa zakonskom regulativom, pomoću kojeg svojim članovima proizvođačke organizacije omogućuje demokratski način nadziranja proizvođačke organizacije i donošenja odluka vezano za nju.

Sljedeća tablica prikazuje tri priznate proizvođačke organizacije u Republici Hrvatskoj, koje su aktivne u isporuci mlijeka za 2015. godinu

Tablica 1. Priznate proizvođačke organizacije u Hrvatskoj u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda

Proizvođačke organizacije u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda			
Naziv pravnog subjekta	Proizvođačka organizacija udruga mljekara „Drava-Sava“	Poljoprivredna zadruga uzgojno poslovno obrazovni centar Simentalac	Proizvođačka organizacija „Mliječni put Hrvatske“
Priznata	2014. godine	2015. godine	2016. godine
Proizvod	Mlijeko	Mlijeko i mliječni proizvodi	Mlijeko
Županija	Koprivničko-križevačka	Požeško-slavonska	Virovitičko-posavska
Pravni oblik	Udruga	Poljoprivredna zadruga	Udruga
Broj članova	189 (samo isporučitelji mlijeka) broj članova je veći	26	26
Obujam proizvodnje članova	15.712.473 kg	5.700.000 kg	9.379.723 kg

Izvor: izrada autora prema podacima Ministarstva poljoprivrede

Prema *tablici 1*, prva priznata proizvođačka organizacija Drava-Sava osnovana je 2014. godine, sa sjedištem na području Koprivničko-križevačke županije, bavi se proizvodnjom mlijeka, broji 189 isporučitelja mlijeka. Druga priznata proizvođačka organizacija je uzgojno obrazovni centar Simentalac osnovan 2015. godine, sa sjedištem u Požeško-slavonskoj županiji, bavi se proizvodnjom mlijeka i mliječnih proizvoda, te broji 26 članova. Treća i najmlađa priznata proizvođačka organizacija Mliječni put Hrvatske, osnovana ove

godine, sa sjedištem na području Virovitočko-posavske županije, bavi se proizvodnjom mlijeka, te broji 26 članova.

Sljedeća tablica prikazuje tri priznate proizvođačke organizacije u Republici Hrvatskoj, koje su aktivne u isporuci voća i povrća za 2015. godinu.

Tablica 2. Priznate proizvođačke organizacije u Hrvatskoj u sektoru voća i povrća

Proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća			
Naziv pravnog subjekta	Zagrebački voćnjaci	Gomolava jabuka	ECO gospodarstva Slavonije (ECOGOS)
Priznata	2014. godine	2015. godine	2016. godine
Proizvod	jabuka, krušaka, bresaka, nektarina, šljiva, jagoda	jabuka	jabuka, krušaka, šljiva, višanja, bresaka, marelica, oraha, mrkve, luka, cikle
Županija	Zagrebačka županija	Grad Zagreb	Osječko-baranjska županija
Pravni oblik	Poljoprivredna zadruga	Poljoprivredna zadruga	Društvo s ograničenom odgovornošću
Broj članova	20	19	10
Vrijednost utržive proizvodnje	8.617.317,87 HRK	5.657.068,00 HRK	8.478.000,00 HRK

Izvor: izrada autora prema podacima Ministarstva poljoprivrede

Tablica 2, prikazuje priznate proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća, i to Zagrebački voćnjaci, Gomolava jabuka, ECO gospodarstva Slavonije. PO Zagrebački voćnjaci su priznati 2014. godine, s proizvodnjom jabuka, krušaka, bresaka, nektarina, šljiva, jagoda, sa sjedištem u Zagrebačkoj županiji, te broje 20 članova. PO Gomolava jabuka priznata je 2015. godine, sa sjedištem u Gradu Zagrebu, bave se proizvodnjom jabuka, te broje 19 članova. PO ECO gospodarstva Slavonije priznata je 2016. godine, bave se proizvodnjom jabuka, krušaka, šljiva, višanja, bresaka, marelica, oraha, mrkve, luka, cikle.

Ukoliko proizvođačka organizacija ispunjava uvjete, Ministarstvo poljoprivrede priznat će ju na temelju podnesenog zahtjeva. Uvjeti koje PO moraju ispunjavati su:

- a) proizvođačka organizacija mora biti osnovana, i na demokratičan način njeni članovi nadziru njen rad i donose odluke vezane za njen rad;
- b) PO mora biti osnovana na inicijativu proizvođača;
- c) provodi određene ciljeve:
 - a. osigurava planiranu proizvodnju koja je prilagođena potrebama potražnje, a to se posebno odnosi na kvantitetu i kvalitetu,
 - b. stavlja na tržište proizvode isključivo svojih članova, uključujući i one putem direktne prodaje,
 - c. nastoji optimizirati troškove proizvodnje i povrat ulaganja u skladu sa standardima zaštite okoliša, dobrobiti životinja i stabiliziranjem proizvodne cijene,
 - d. razvija inicijativu o održivim metodama proizvodnje, inovativnim praksama i kriterijima na tržištu,
 - e. promiče i pruža tehničku pomoć,
 - f. upravlja nusproizvodima poput otpada kako bi se zaštitila kvaliteta vode, tla i okoliša, te sačuvala i potaknula bioraznolikost,
 - g. doprinosi održivom korištenju prirodnih resursa, te pridonosi smanjenju klimatskim promjena,
 - h. razvija inicijativu u području promocije i stavljanja proizvoda na tržište,
 - i. upravlja uzajamnim fondovima u okviru operativnih programa u sektoru voća i povrća.

Ministarstvo poljoprivrede priznat će proizvođačku organizaciju u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda iznimno pod uvjetom da:

- a) je proizvođačka organizacija osnovana na inicijativu proizvođača;
- b) provodi jedan ili više ciljeva:
 - a. osigurava planiranu proizvodnju, koja je prilagođena tržišnoj potražnji, posebno u pogledu kvantitete i kvalitete,
 - b. stavlja na tržište proizvode vlastitih članova,
 - c. optimizira troškove proizvodnje i stabilizira proizvođačke cijene.

Sljedeća tablica prikazuje podatke o podnositelju zahtjeva za priznavanje proizvođačkih organizacija ili udruženja proizvođačkih organizacija. Podatke o proizvodu za koji se traži priznavanje, te minimalne uvjete za njihovo priznavanje.

Tablica 3. Zahtjev za priznavanje proizvođačkih organizacija/udruženja proizvođačkih organizacija

Podaci o podnositelju zahtjeva	
Naziv pravnog subjekta	
Adresa sjedišta pravnog subjekta (ulica, kućni broj, poštanski broj i mjesto)	
Telefonski broj i broj faksa	
E-mail adresa	
Županija	
Pravni oblik	
Ime, prezime i svojstvo osobe ovlaštene za zastupanje	
OIB odgovorne osobe u pravnom subjektu	
Datum osnivanja	
Minimalni broj članova	
Minimalna vrijednost utržive proizvodnje ili minimalni obujam proizvodnje	
Naziv banke i IBAN	
Proizvod(i) za koji se traži priznavanje	
Naziv proizvoda za koji/e se traži priznavanje	Namjena
	Prodaja u svježem stanju ☐
	Prerada ☐
	Prodaja u svježem stanju ☐

Minimalni uvjeti za priznavanje		
Broj članova		
Vrijednost utržive proizvodnje		
Godina *	Količina utržene proizvodnje (t) **	Vrijednost utržene proizvodnje (HRK) ***
Obim proizvodnje		
Količina proizvodnje (t) ****	Površina (ha)	Broj grla stoke (komada)

*Godina * tri godine koje prethode godini u kojoj se podnosi zahtjev*

*Količina utržive proizvodnje (t) ** količina prodanog proizvoda u tonama u određenoj godini*

*Vrijednost utržene proizvodnje (HRK) *** ukupni promet proizvoda za koji se traži priznavanje*

*Količina proizvodnje (t) **** količina proizvoda u tonama u određenoj godini*

Izvor: prilagodba autora prema Pravilniku o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija

U tablici 3. prikazan je zahtjev koji podnose osnivači za priznavanje proizvođačke organizacije ili udruženja proizvođačkih organizacija ukoliko su ispunili ranije navedene zahtjeve prema NN 30/15.

2.4. Statut proizvođačke organizacije

Statut označava vrstu pravnog oblika određene organizacije, obuhvaća zbirku pravila te pravnih akata kojima se utvrđuju norme i odnosi u nekoj organizaciji, u ovom slučaju proizvođačkoj organizaciji.

Članovi proizvođačke organizacije moraju poštivati statut, te se od njih zahtjeva da:

- primjenjuju pravila koja je donijela proizvođačka organizacija u vezi proizvodnje, trženja i zaštite okoliša,
- budu članovi samo jedne proizvođačke organizacije za pojedini proizvod na gospodarstvu, osim u slučaju ako imaju dvije različite proizvodne jedinice smještene na različitim geografskim područjima,
- pružaju informacije potrebne za vođenje statistike jedne proizvođačke organizacije. (NN 30/2015).

Statutom se uređuju:

- postupci utvrđivanja, donošenja i izmjene pravila,
- obveze članova na financijski doprinos nužan za financiranje proizvođačke organizacije,
- pravila koja članovima proizvođačke organizacije omogućuje da na demokratski način nadziru odluke proizvođačke organizacije,
- kazne za kršenje statutarnih obveza, posebno u pogledu neplaćanja financijskog doprinosa ili za kršenje drugih pravila koje je donijela proizvođačka organizacija,
- pravila o primanju novih članova, kao i pravila o minimalnom trajanju članstva koje ne može biti kraće od godine dana,
- računovodstvena i proračunska pravila nužna za funkcioniranje proizvođačke organizacije.

Isključivo priznate proizvođačke organizacije ili udruženja proizvođačkih organizacija koja su priznata, mogu bilo koju od svojih djelatnosti, osim proizvodnje, povjeriti vanjskim suradnicima. Glavni uvjet je da su proizvođačke organizacije ili udruženja proizvođačkih organizacija odgovorne za provođenje tih djelatnosti, kao i za opću kontrolu i nadzor poslovnog dogovora s vanjskim suradnicima.

2.4.1. Međugranska organizacija

Međugransku organizaciju čine predstavnici proizvodnje i barem jedna od faza lanca opskrbe (prerada, trgovina, distribucija).

Zahtjev za priznavanje međugranske organizacije šalje se elektroničkim ili poštanskim putem na adresu Ministarstva poljoprivrede, što prikazuje *tablica 4*. Da bi Ministarstvo poljoprivrede priznalo međugransku organizaciju potrebno je priložiti dokaze da:

- je međugranska organizacija sastavljena od predstavnika gospodarskih djelatnosti povezanih s proizvodnjom, i najmanje jednom od faza lanca opskrbe: preradom, trgovinom ili distribucijom proizvoda u jednom ili više sektora,
- su međugranske organizacije osnovane na inicijativu svih ili nekih proizvođačkih organizacija ili udruženja proizvođačkih organizacija koja ih sačinjavaju,
- uvažavaju interese svojih članova i potrošača, te nastoje ostvariti planirane ciljeve.

Tablica 4. Zahtjev za priznavanje međugranskih organizacija

PODACI O PODNOSTIELJU ZAHTJEVA	
Naziv pravnog subjekta	
Adresa sjedišta pravnog subjekta (ulica, kućni broj, poštanski broj i mjesto)	
Telefonski broj i broj faksa	
E-mail adresa	
Županija	
Pravni okvir	
Ime, prezime i svojstvo ovlaštene osobe u pravnom subjektu	
OIB odgovorne osobe u pravnom subjektu	
Datum osnivanja	
Naziv proizvođačkih organizacija/udruženja proizvođačkih organizacija u sastavu	
Minimalna vrijednost utržive proizvodnje ili minimalni obujam proizvodnje	

Izvor: Pravilnik o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija

2.5. Potpore

Potpore proizvođačkim organizacijama oblik su financijske pomoći proizvođačima. Iako zakonodavstvo ne daje konkretnu i jednostavnu definiciju potpore, u poljoprivredi se taj pojam najčešće upotrebljava za državne potpore, koje označavaju oblik pomoći države ili nekog drugog javnog tijela pod njezinom kontrolom određenom poduzetniku ili sektoru.

2.5.1. Potpore za proizvođačke organizacije

Priznatim proizvođačkim organizacijama mogu se dodijeliti potpore iz:

- a) Državnog proračuna Republike Hrvatske i
- b) Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj.

Proizvođačkim organizacijama koje su osnovali proizvođači u sektoru voća i povrća, osim Državnog proračuna Republike Hrvatske i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, potpore se mogu dodijeliti i iz Europskog poljoprivrednog fonda za jamstva.

2.5.2. Potpora za početak rada proizvođačkih organizacija

Potpora iz Državnog proračuna Republike Hrvatske za početak rada proizvođačke organizacije može se dodijeliti proizvođačkoj organizaciji koju je Ministarstvo poljoprivrede priznalo i odobrilo joj poslovni plan. Poslovni plan se sastavlja u skladu s Prilogom i dostavlja se Ministarstvu poljoprivrede na odobravanje. Za potporu su prihvatljivi:

- a) Najam prostora,
- b) Nabava uredske opreme, uključujući računalni hardver i softver,
- c) Plaća administrativnog osoblja,
- d) Režije,
- e) Pravne usluge i troškovi upravnih postupaka.

U slučaju kupnje prostora prihvatljivi troškovi su ograničeni na troškove najma tog prostora po tržišnim cijenama.

Prilikom dostavljanja poslovnog plana proizvođačka organizacija dužna je dostaviti prikaz troškova za svaku nabavu opreme, plaću, najam i uslugu. Prikaz mora biti u tabličnom obliku, a iznosi troškova moraju biti izraženi u hrvatskim kunama (HRK) (*tablica 5*).

Tablica 5. Lista prihvatljivih troškova

Kupnja uredske opreme
Uredska oprema (radni stol, ormar, radna stolica, konferencijski stol, telefon i sl.)
Kupnja računalne opreme
Hardver (osobno računalo, pisač, skener, monitor, tipkovnica, miš i sl.)
Softver (Windows, Office i sl.)
Plaća administrativnog osoblja
Godišnja bruto plaća
Uredski materijal
Potrošni uredski materijal (papir, olovke, spajalice i sl.)
Najam prostora i režije
Godišnji najam prostora
Godišnji izdaci za režije (struja, voda, grijanje, odvoz smeća i sl.)
Troškovi komunikacije (telefon, telefaks, Internet i sl.)
Usluge
Pravne usluge i troškovi upravnih postupaka

Izvor: Pravilnik o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija

Prema *tablici 5*, neki od prihvatljivih troškova su kupnja i sama uredska oprema, kao i hardver i softver, sav uredski materijal (potrošni i trajni), svi režijski troškovi, pravne usluge i slično.

Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ² radi provjeru iznosa troškova prema dostavljenim tabličnim prikazom troškova na način da ih uspoređuje s referentnim iznosima koje je odredila. Ako su iznosi troškova viši od referentnih iznosa koje je odredila Agencija za plaćanja umanjuje se iznos potpore i ako su iznosi niži od referentnih prihvaća se iznos iz ponude. Intenzitet potpore ograničen je na 100% prihvatljivih troškova.

2.5.3. Prihvatljivost za potpore

Proizvođačkim organizacijama može se dodijeliti potpora do 750.000,00 HRK. Agencija za plaćanja obavit će kontrolu kako bi provjerila jesu li ciljevi iz poslovnog plana postignuti u roku od pet godina od datuma službenog priznavanja proizvođačke organizacije, te će o tome u roku 15 dana od dana završetka kontrole obavijestiti Ministarstvo poljoprivrede. Iznos potpore postupno se smanjuje po godinama na sljedeći način:

- u 1. godini stopa potpore iznosi 100 % ,
- u 2. godini stopa potpore iznosi 95 % ,
- u 3. godini stopa potpore iznosi 90 % ,
- u 4. godini stopa potpore iznosi 85 % ,
- u 5. godini stopa potpore iznosi 80 % .

Za potporu nisu prihvatljive:

- a) proizvođačke organizacije čiji je cilj upravljanje sa jednim poljoprivrednim gospodarstvom ili sa više njih koje se mogu smatrati jednim proizvođačem,
- b) udruženja koja obavljaju zadatke kao što su uzajamna pomoć, usluge zamjene na gospodarstvu i upravljanje gospodarstvom a da nisu uključena u zajedničku prilagodbu ponude tržištu,
- c) proizvođačke organizacije čiji ciljevi nisu u skladu pravilnika i priznavanju u potporama za početak rada proizvođačkih organizacija,
- d) proizvođačke organizacije u poteškoćama,
- e) proizvođačke organizacije koje podliježu neizvršenom nalogu za povrat sredstava na temelju prethodne odluke Europske komisije kojom se potpora ocjenjuje nezakonitom i nesukladnom s unutarnjim tržištem.

² Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralni razvoju u daljnjem tekstu Agencija za plaćanja

Postupak podnošenja Zahtjeva za potporu odvija se po sljedećim koracima u obliku obrasca za potporu prikazanog *tablicom 6.*:

1. Proizvođačka organizacija podnosi pisani Zahtjev za potporu Agenciji za plaćanja
2. Zahtjev za potporu proizvođačka organizacija podnosi prije početka provedbe poslovnog plana ili poslovnih aktivnosti iz poslovnog plana, a na nakon dobivanja rješenja Ministarstva o odobravanju poslovnog plana
3. Zahtjev za potporu mora sadržavati sljedeće:
 - a. Naziv i veličinu pravnog subjekta
 - b. Opis djelatnosti, uključujući datume početka i dovršetka
 - c. Mjesto obavljanja djelatnosti
 - d. Popis prihvatljivih troškova
 - e. Vrstu i iznos javnog financiranja potrebnog za obavljanje djelatnosti
4. Uz zahtjev za potporu proizvođačka organizacija prilaže:
 - a. Pisanu izjavu prema kojoj će u skladu s Pravilnikom koristiti potporu za početak rada proizvođačke organizacije
 - b. Presliku rješenja Ministarstva o odobrenom poslovnom planu
 - c. Račune kao dokaz troškova za prethodnu godinu u drugoj, trećoj, četvrtoj i petoj godini
 - d. Zahtjev za potporu podnosi se svaku godinu provedbe poslovnog plana
 - e. Popunjen i potpisan Zahtjev za potporu dostavlja se neposredno ili poštom Agenciji za plaćanja

Tablica 6. Obrazac zahtjeva za potporu

Naziv proizvođačke organizacije	
Pravni oblik	
Ime i prezime i OIB osobe ovlaštene za zastupanje	
OIB proizvođačke organizacije	
Adresa (ulica i kućni broj, poštanski broj i mjesto)	
Telefonski broj	
E-mail adresa	
Broj članova	
Obračunsko razdoblje	
Iznos težine potpore bez PDV-a	
Naziv banke	
Broj računa banke	
Broj računa proizvođačke organizacije	
Opis djelatnosti, uključujući datume početka i dovršetka	
Mjesto obavljanja djelatnosti	

Izvor: Pravilnik o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija

Na temelju pisanog Zahtjeva za potporu i odobrenog poslovnog plana Agencija za plaćanja donosi odluku o dodjeli potpore. Ukoliko je potpora odobrena, utoliko se isplaćuje paušalno u godišnjim obrocima za prvih pet godina od dana kada je Ministarstvo odobrilo poslovni plan. U prvoj godini potpora se proizvođačkoj organizaciji isplaćuje na temelju procijenjenih troškova iz poslovnog plana. Prilikom podnošenja Zahtjeva za potporu u drugoj, trećoj, četvrtoj i petoj godini proizvođačka organizacija dostavlja račune kojima dokazuje troškove iz prethodne godine. Ukoliko proizvođačka organizacija ne dokaže računima troškove u iznosu koji joj je dodijeljen u prethodnoj godini procijenjeni iznos za sljedeću godinu, utoliko se umanjuje za dio financijskih sredstava koji je preostao iz prethodne godine.

Zadnji obrok isplate potpore bit će isplaćen nakon što se administrativnom kontrolom i kontrolom na terenu potvrdi da je poslovni plan proveden u cijelosti. Potpora će se isplatiti u skladu s raspoloživim sredstvima u Državnom proračunu Republike Hrvatske u roku od mjesec dana od dana zaprimanja pravilno ispunjenog Zahtjeva za potporu. Na kraju svake godine Agencija za plaćanja dostavlja Ministarstvu godišnje izvješće o dodjeli potpora. Ukoliko zahtjevi za potporu premaše iznos raspoloživih sredstava u Državnom proračunu Republike Hrvatske, iznosi potpora smanjuju se proporcionalno.

U slučaju da se u inspekcijskom nadzoru, administrativnoj kontroli ili kontroli na terenu utvrdi da proizvođačka organizacija ne ispunjava uvjete ili ne poštuje određene propise, proizvođačka organizacija dužna je u roku od 30 dana od dana zaprimanja odluke o povratu vratiti iznos isplaćene potpore sa zateznim kamatama. Ako povrat sredstava nije izvršen u roku, na iznos glavnice obračunava se zatezna kamata od prvog dana kašnjenja do dana uplate sredstava. Kamatna stopa obračunava se u skladu sa zakonodavstvom kojim se uređuju kamatne stope.

Poljoprivredna inspekcija obavlja najmanje jednom godišnje inspekcijski nadzor kako bi utvrdila jesu li proizvođačke organizacije priznate u skladu sa kriterijima priznavanja. Ukoliko se utvrdi da proizvođačka organizacija ne ispunjava sve uvjete ili u slučaju određenih nepravilnosti, Ministarstvo poljoprivrede predlaže povlačenje priznavanja proizvođačke organizacije. Također ova pravila primjenjuju se i na udruženja proizvođačkih organizacija kao i na međugranske organizacije. Ukoliko proizvođačke organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija i međugranske organizacije ne ispunjavaju sve uvjete ili su utvrđene određene nepravilnosti u primjeni mjera Ministarstvo može povući priznanje.

Proizvođačka organizacija, udruženje proizvođačkih organizacija te međugranske organizacije tada su dužne vratiti iznos potpore sa zateznim kamatama.

Svi zahtjevi za potporu podliježu administrativnoj kontroli Agencije za plaćanja. Agencija za plaćanja provodi najmanje jednom godišnje kontrolu na terenu proizvođačke organizacije koja je podnijela zahtjev za potporu. Izvještaj provedene kontrole Agencija za plaćanja dostavlja Ministarstvu poljoprivrede.

Ako (u slučaju da) član ili osoba ovlaštena za zastupanje proizvođačke organizacije spriječi izvršenje kontrole na terenu, zahtjev za potporu će se odbiti. Ukoliko je proizvođačkoj organizaciji prethodno isplaćena potpora, proizvođačka organizacija dužna je vratiti iznos isplaćene potpore sa zateznim kamatama.

Ministarstvo će privremeno obustaviti priznavanje proizvođačke organizacije, udruženje proizvođačkih organizacija te međugranske organizacije ako je propust u poštivanju kriterija za priznavanje značajan ali privremen. Tijekom razdoblja obustave ne isplaćuje se potpora, a obustava priznavanja stupa na snagu od dana izvršenja inspekcijskog nadzora ili kontrole na terenu i završava na dan kada se utvrdi da su kriteriji za priznavanje ispunjeni. Razdoblje obustave priznavanja ne smije prijeći 12 mjeseci. Ako se kriteriji za priznavanje ne ispune niti nakon isteka 12 mjeseci, Ministarstvo će povući priznavanje proizvođačke organizacije.

U slučaju propusta poštivanja kriterija za priznavanje, poljoprivredna inspekcija ili kontrola na terenu šalje dopis u kojem navodi korektivne mjere koje treba poduzeti te u kojem roku ih je potrebno provesti. Isplata potpore odgađa se dok se ne izvrše korektivne mjere. Propust u poduzimanju korektivnih mjera u razdoblju unutar 12 mjeseci smatra se značajnim propustom i slijedom toga povlači se priznavanje.

Ukoliko se utvrdi da su proizvođačke organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija te međugranske organizacije izvršile prijevaru u vezi potpora, Ministarstvo će povući priznavanje, a agencija za plaćanja obustavit će isplatu potpora ako se sumnja na izvršenje prijevare.

Ministarstvo će o svakoj odluci o dodjeli, odbijanju ili povlačenju priznavanja proizvođačke organizacije, udruženja proizvođačkih organizacija te međugranske organizacije tijekom prethodne kalendarske godine obavijestiti Europsku komisiju s krajnjim rokom 31. ožujak svake godine.

3. Analiza slučaja (*case study*) – Zagrebački voćnjaci

Poljoprivredna zadruga³ iz Rakitovca *Zagrebački voćnjaci* osnovana je na inicijativu Zagrebačke županije i proizvođača voća, a bavi se uzgojem: jabuka, krušaka, bresaka, nektarina, šljiva i jagoda. Zajedničkim snagama Zagrebačke županije, grada Velike Gorice i PZ Zagrebački voćnjaci osnovan je Distributivni centar za voće i povrće d.o.o., kao jedan od ciljeva PZ Zagrebački voćnjaci.

Kada je 2004. godine sklopljen ugovor s velikim trgovačkim lancem, pojavila se potreba za udruživanjem postojeće infrastrukture proizvođača, stoga je 08. rujna 2004. godine osnovana poljoprivredna zadruga Zagrebački voćnjaci. Prve godine skladištenje jabuka sufinancirano je u visini od 50% troškova od Zagrebačke županije. Daljnji razvoj poljoprivredne zadruge dan je kroz ciljeve:

- uštede pri skladištenju i pripremi plasmana proizvodnje na tržište,
- jednostavnija i brža organizacija distribucije proizvoda,
- planiranje proizvodnje i opskrbe tržišta,
- zadržavanje jednake kakvoće plodova tijekom cijelog razdoblja skladištenja,
- sortiranje i kalibriranje plodova prema zahtjevima kupaca,
- kontinuirana opskrba tržišta,
- postizanje veće prosječne cijene proizvoda na tržištu,
- širenje postojeće ponude povećanjem asortimana voća i povrća.

Za ostvarenje zadanih ciljeva bilo je potrebno postaviti prioritete za daljnji rad i postići realizaciju zadanih ciljeva:

- osiguranje zajedničke infrastrukture za prijem, skladištenje, opremanje, pakiranje i distribuciju voća i povrća,
- definiranje lokacije logističko-distributivnog centra, odabrana je lokacija Radna zona grada Velika Gorica Rakitovec,
- sklopljeni su ugovori s tri velika trgovačka lanca,
- kupljena je tehnološka oprema poput linije za sortiranje voća i povrća te *box* palete,
- izradili su studiju, idejno rješenje i ostalu dokumentaciju za lokacijsku dozvolu,
- odluka Vlade RH o dodjeli koncesije na rok od 40 godina s pravom građenja na površini 26.000 m², za izgradnju logističko-distributivnog centra,
- osnovali su vlastitu robnu marku Zagrebačke županije „Sunčana“.

³ Poljoprivredna zadruga – u nastavku 'PZ'.

Tijekom listopada 2008. godine Zagrebačka županija, grad Velika Gorica i PZ Zagrebački voćnjaci osnovali su trgovačko društvo Distributivni centar za voće i povrće d.o.o., prikazano na *slici 1*, čiji su ciljevi:

- uspostavljanje tržišno konkurentne proizvodnje voća i povrća na području Zagrebačke županije i ostalih regija Hrvatske,
- povezivanje proizvođača voća i povrća radi jačanja konkurentnosti,
- pružanja usluga skladištenja na duži rok,
- organiziran i siguran plasman uroda na tržište,
- poticanje proizvođača na povećanje površina pod nasadima,
- educiranje proizvođača,
- podizanje stručne osposobljenosti proizvođača,
- primjene novih znanja i tehnologija u poljoprivredi,
- jačanje razvoja Grada i Županije kroz širenje projekta i korištenje poticajnih sredstava ulaskom RH u EU.

Slika 1. Zgrada Distributivnog centra za voće i povrće d.o.o.

Izvor: <http://www.distributivni.eu> (27.08.2016.)

Izgradnja Distributivnog centra za voće i povrće d.o.o. odvijala u fazama, pa je tako u srpnju 2010. ishođena potvrda glavnog projekta, dok je početak radova bio u svibnju 2011. godine. Krajem siječnja 2012. godine obavljen je tehnički pregled i primopredaja objekta. Nakon dobivene uporabne dozvole 27. veljače 2012. godine, objekt je stavljen u funkciju, što je prikazano na *slici 2*.

Tijekom 2014. godine stječu status proizvođačke organizacije, prve PO osnovane u Hrvatskoj. Planirana količina skladištenja i distribucije voća i povrća do 2020 godine je 3800 t, gdje najveća količina voća i povrća za skladištenje pripada PZ Zagrebački voćnjaci.

Slika 2. Pogon Distributivnog centra za voće i povrće d.o.o

Izvor: <http://www.distributivni.eu> (27.08.2016.)

Kako je tržište svježeg voća i povrća vrlo zahtjevno, tako su neka od osnovnih obilježja takvog tržišta vrlo visoki standardi i preferencije kupaca, konkurentnost, cjenovno osjetljivi potrošači koji žele znati od kuda dolazi hrana koju jedu. Za izlazak na tržište bilo je potrebno organizirati se, ispričati priču o svom proizvodu, koordinirati svoje aktivnosti s glavnim kupcima, udružiti se, imati certificirane proizvode, dodati vrijednost proizvodima kroz *brandiranje* i komunikaciju, te osigurati dobru infrastrukturu.

Kako bi uspješno odgovorili na sve zahtjeve tržišta, članovi PZ Zagrebački voćnjaci podnijeli su zahtjev za priznavanje proizvođačke organizacije, te 15. prosinca 2014. godine PZ Zagrebački voćnjaci dobiva status proizvođačke organizacije. Kao jedan od osnovnih preduvjeta za dobivanje statusa PO bila je uspostava kadrova i infrastrukture za prihvatanje, skladištenje, certificiranje, pakiranje i distribuciju voća i povrća. Zahtijevana infrastruktura osigurana je pomoću infrastrukture Distributivnog centra za voće i povrće d.o.o. Danas PO Zagrebački voćnjaci broji 20 članova, uglavnom fizičkih i pravnih osoba, te na površini od 180 ha proizvodi voće s ostvarenim prometom u trenutku priznavanja u iznosu od 15.000.000,00 HRK (približno 2.000.000,00 eura). Status PO dobiven je po osnovi plasmana: jabuka, jagoda, šljiva, krušaka, nektarina, bresaka. Priznavanjem PZ Zagrebački voćnjaci kao PO, ista će moći aplicirati za maksimalan iznos bespovratnih sredstava iz Operativnog fonda Europske unije.

PZ Zagrebački voćnjaci svojim razvojnim tijekom i kvalitetnom organizacijom rada vrlo uspješno vodi svoju priču o proizvodnji i distribuciji voća i povrća. Uz velik broj članova te dobru poslovnu strategiju uspjeli su se vrlo dobro razviti. Čak i tijekom nepovoljnih tržišnih uvjeta uspješno su obavljali svoju zadaću, te osigurali opstanak proizvodnje voća i povrća. Svojim daljnjim razvojem poslovanja i stvaranjem novih partnera na pravom su putu prema proširenju svoje ponude i jačanju svog statusa na tržištu.

Poljoprivredna zadruga Zagrebački voćnjaci kontinuirano radi na stvaranju kvalitetne tržišne pozicije sa zavidnom razinom visokokvalitetnih proizvoda. Kao proizvođačka organizacija pomoću fondova Europske Unije mogu odgovoriti globalizaciji, okrupnjavanju proizvodnje i kroz bespovratna sredstva investirati u hladnjače koje će im omogućiti da kupcima nude svoju robu kroz čitavu godinu, a ne samo nekoliko mjeseci nakon berbe.

4. Analiza slučaja (*case study*) – Drava-Sava

Udruga mljekara Drava-Sava osnovana je 29. prosinca 2013. godine zbog nezadovoljstva proizvođača niskom otkupnom cijenom mlijeka i visokim troškovima proizvodnje, a s ciljem ispunjenja zajedničkih interesa. Samostalna su i dobrovoljno udružena skupina čiji je osnovni cilj plasiranje vlastitih proizvoda na tržište.

Kao proizvođačka organizacija u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda udruga mljekara „Drava-Sava“ priznata je 26. veljače 2014. Ciljevi pomoću kojih će PO „Drava-Sava“ ispuniti interese mljekara su sukladni Pravilniku o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija (NN 81/15, 97/15, 100/15 i 101/15).

Ostvarenje zajedničkih interesa PO „Drava-Sava“ želi postići kroz:

- zajednički rad,
- međusobno povjerenje,
- znanje, lojalnost i predanost,
- vlastitim odlukama,
- osobnim aktivnostima,
- uzajamnom suradnjom.

Nakon što su mljekarima najavljeni pregovori i uručeni otkazi jer nisu bili u skladu s „Mliječnim paketom“ sklopljeni su novi ugovori prema Uredbi Europske Unije 1308/2013 čl. 148. koji potiču Ministarstvo na donošenje ugovornih obveza koje moraju biti u pisanom obliku, a trebaju sadržavati:

- cijenu isporuke sirovog mlijeka,
- količinu sirovog mlijeka koja se može i/ili mora isporučiti,
- trajanje ugovora,
- pojedinosti o razdobljima plaćanja i postupcima,
- načine otkupljivanja ili isporuke sirovog mlijeka,
- pravila koja se primjenjuju u slučaju više sile.

Zbog donesenog novog statuta koji je u skladu s novim zakonskim okvirima 4. studenog 2015. godine udruga mljekara „Drava-Sava“ ponovno je priznata kao proizvođačka organizacija čiji je poslovni plan prihvaćen od strane Ministarstva poljoprivrede.

Pomoću proizvođačke organizacije članovi su ostvarili: stabilnu otkupnu cijenu mlijeka; udruživanjem te kupnjom na veliko članovima je omogućena jeftinija kupnja repromaterijala; uštedu na logistici vlastite proizvodnje te beneficije u mjerama programa ruralnog razvoja. Jeftiniji repromaterijal članovima je omogućen pomoću narudžbi koje pišu i vrše plaćanje preko PO, robu mogu imati u tranzitu ili u skladištima PO. Ušteda na logistici pojavila se pomoću suradnje s institucijama Republike Hrvatske. PO „Drava-Sava“ surađuje s Hrvatskom poljoprivrednom agencijom, Savjetodavnom službom te s Agronomskim fakultetom, ali i drugim institucijama Republike Hrvatske. Kroz članstvo proizvođačke organizacije „Drava-Sava“ u 2015. godini dobila je potporu u iznosu od 635.650,00HRK. Od osnivanja do danas broj članova udruge je 237. Za vrijeme 2014. godine proizvedeno je 17.427.904 kg mlijeka, a za vrijeme 2015. godine 15.712.473 kg prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije. Članovi obrađuju 3094,59 ha oranica a u posjedu imaju i 724,46 ha livada i 23,78 ha pašnjaka.

Udruga mljekara „Drava-Sava“ kroz proizvođačku organizaciju koja je preferirani oblik udruživanja Europske Komisije omogućava manjim proizvođačima mlijeka i mliječnih proizvoda konkurentnost na tržištu, odnosno konkurentnost velikim koncernima. Olakšava poljoprivrednicima borbu s administrativnim problemima, ali i omogućuje edukacije u vidu predavanja i posjeta suvremenim farmama, kupnjom jeftinijeg repromaterijala mljekarima se omogućuje prostor za zaradu zbog vrlo niskih otkupnih cijena mlijeka. Iako im se broj članova povećava, smanjuje se količina proizvedenog mlijeka. Proizvodnja domaćih, prirodnih proizvoda uvijek pronalazi svoje mjesto na tržištu među uvoznom hranom.

5. Proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća Europske unije

Budući da su proizvođačke organizacije jedna od ideja ruralnog razvoja Europske unije, u istoj se mogu pronaći dobri primjeri funkcioniranja PO. U nastavku slijedi pregled PO voća i povrća u Mađarskoj i Poljskoj

5.1. PO u Mađarskoj

Prema Krsnik (2012), u Mađarskoj postoji 130.000 proizvođača voća i povrća. Od navedenog broja, njih čak 15% (20.000) udruženo je u različite proizvođačke organizacije. 2012. godine u Mađarskoj je bilo priznato 43 proizvođačke organizacije koje su imale vrijednost utržene proizvodnje od 16%. Osim toga, u Mađarskoj postoje i udružene proizvođačke organizacije, njih 11. Ni Mađarska nije krenula u osnivanje proizvođačkih organizacija na lak način, od 2004. godine (ulazak Mađarske u EU) osnovano je 101 PO, od kojih mnoge nisu opstale jer su bile male i osnovane su samo formalno, bez prave proizvodnje. U Mađarskoj, kao i u Republici Hrvatskoj, postoji velika prepreka pri osnivanju neke organizacije – spora administracija, koju su s vremenom (od 2004. do 2012.) Mađari uspješno savladali. Prevladavanjem navedenih prepreka, od 2004. do 2012. godine, proizvođačke organizacije u Mađarskoj postale su siguran kanal za prodaju većih količina proizvoda, te su dobile status važnog „igrača“ na tržištu svježeg voća i povrća, i tako „progurale“ svoje poljoprivredne proizvođače iznad inozemnih i jeftinijih.

5.2. PO u Poljskoj

Poljska je, kao i Mađarska, Europskoj uniji pristupila 2004. godine, te je također od tada počela osnivati proizvođačke organizacije kako bi izdigla svoje poljoprivrednike u jakoj konkurenciji poljoprivrednika na tržištu cjelokupne Europske unije.

U Poljskoj je početkom 2012. godine bilo priznato 57 proizvođačkih organizacija, s u prosjeku 53 člana po PO. Vrijednost utržene proizvodnje navedenih PO početkom 2012. godine u Poljskoj iznosila je 20%. Za svoje troškove, proizvođačke organizacije u Poljskoj iz sredstava Europske unije prikupile su čak 613 milijuna eura, i to 579 za investicijska ulaganja, a ostatak za osnivanje i administrativne troškove PO.

U Poljskoj je od 2004. do 2012. broj proizvođačkih organizacija u sektoru voća i povrća porastao na 237, što je izniman porast, po kojemu se može zaključiti da proizvođači dobivaju višestruke koristi udruživanjem u PO.

6. Zaključak

Globalna financijska kriza utjecala je na sve sfere ljudskog djelovanja, pa tako i na poljoprivredu. Poljoprivredni stručnjaci kao optimalno rješenje globalne krize u poljoprivredi navode osnivanje proizvođačkih organizacija. One omogućuju konkurentnost europskih (a time i hrvatskih) poljoprivrednih proizvoda po proizvodnji i prinosima, a istovremeno doprinose uređenju tržišta. Pretpostavka je kako će u budućnosti PO kao nositelji proizvodnje biti zapamćeni kao ključ uspjeha europskog poljoprivrednika.

Iako su proizvođačke organizacije u Republici Hrvatskoj relativno nov oblik udruživanja, a službeno ih je priznato tek šest iz dva sektora, voća i povrća te mlijeka i mliječnih proizvoda. Kako bi se ubrzao njihov razvoj hrvatska bi se trebala ugledati na neke od "mlađih" članica EU po pitanju PO, a posebice Mađarsku i Poljsku, koje su dokazale kako organiziranje poljoprivrednika u PO donosi velike koristi za čitavo nacionalno gospodarstvo.

Udruživanje kao oblik poslovanja pogotovo u poljoprivredi je od iznimne važnosti. Jer poljoprivredni proizvođači zajedničkim nastupom na tržištu ostvaruju veći utjecaj na cijenu poljoprivrednih proizvoda koje proizvode, omogućuju lakši plasman svojih proizvoda, te postaju konkurentniji na tržištima kako u Hrvatskoj tako i na tržištu Europske unije. Ključno je spomenuti kako pravni oblik za udruženje u PO nije važan što omogućuje velikom broju poljoprivrednih proizvođača lakšu pristupačnost udruživanju.

Iako je struktura hrvatske poljoprivrede za sada vrlo nepovoljna, zbog velikog broja nekomercijalnih i polukomercijalnih poljoprivrednih gospodarstava, te neorganiziranosti i usitnjenosti hrvatske poljoprivredne proizvodnje, navedno stanje moglo bi se popraviti pridajući veću pozornost proizvođačkim organizacijama.

Mišljenja sam kako treba poticati i educirati poljoprivrednike na udruživanje u PO, te isticati prednosti koje upravo udruživanjem dobivaju, spomenute prednosti su: udruživanje poljoprivredne proizvodnje, smanjenje rizika, veća stabilnost cijena, olakšan nastup na tržištu, smanjenje troškova, razmjena iskustava i informacija između članova. Kako bi potaknuli proizvođače na udruživanje, proizvođačke organizacije trebale bi imati prvenstvo (beneficije) prilikom povlačenja sredstava iz fondova i mjera namjenjenih njihovoj proizvodnji.

7. Literatura

Knjige:

- Čavrak, V. (ur.), Družić, I., Barić, V., Grahovac, P., Gelo, T., Karaman, N., Mrnjavac, Ž., Obadić, A., Pašalić, Ž., Smolić, Š., Šimurina, J., Tica, J. (2011). *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Politička kultura.
- Grahovac, P. (2005). *Ekonomika poljoprivrede*. Zagreb: Golden marketing.

Korištene Internet stranice:

- http://www.vusz.hr/Cms_Data/Contents/VSZ/Folders/dokumenti/upravni3/ratarstvo/~contents/92M2KQU8VUK53RV8/informacija-o-ostvarenjima-biljne-proizvodnje-2015-god.pdf Informacija o ostvarenjima biljne proizvodnje u 2015. (18.09.2016.)
- http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_81_1557.html Zakon o poljoprivredi (»Narodne novine« broj 30/2015) Pravilnik o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija. (10.09.2016.)
- http://www.hah.hr/pdf/wfd_2012/KRSNIK-veletrznice-wfd-2012.pdf Hrvatska agencija za hranu, Zoran Krsnik. (19.08.2016.)
- <http://www.edicosijek.eu/images/zgvoc.pdf> Hrvatski model – iskustvo prve Proizvođačke organizacije u sektoru voća i povrća u RH. (20.08.2016.)
- http://www.edicosijek.eu/images/DG_AGRI_prezentacija_HR.pdf Uloga proizvođačkih organizacija u poljoprivrednoj politici. (20.08.2016.)

8. Sažetak

Proizvođačke organizacije jedan su od novijih oblika udruživanja u poljoprivredi na području Europske unije, a polako se razvijaju i u Republici Hrvatskoj. Proizvođačke organizacije u poljoprivredi udruženja su više poljoprivrednih proizvođača. A osnivaju se s ciljem: planiranja proizvodnje, povećanja ponude i plasmana proizvoda, smanjenja troškova proizvodnje, stabiliziranja proizvođačke cijene, promicanja okolišno prihvatljive prakse i tehnike, poboljšanja kvalitete proizvoda. Pravni okvir funkcioniranja proizvođačkih organizacija usmjerava Pravilnik o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija koji definira temeljne pojmove vezane uz PO, ali propisuje i postupke osnivanja i priznavanja, kao i funkcioniranja PO. U Republici Hrvatskoj do sada je osnovano i priznato samo šest proizvođačkih organizacija, od kojih se se najviše ističe PO Drava-Sava koja broji 189 članova. Priznate PO u Republici Hrvatskoj imaju pravo na financijske potpore, i to Državnog proračuna Republike Hrvatske za početak rada PO i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, s tim da se navedene potpore s vremenom smanjuju. Republika Hrvatska bi se, po pitanju proizvođačkih organizacija, mogla ugledati na zemlje članice Europske unije, posebice Poljsku i Mađarsku.

Ključne riječi: proizvođačke organizacije, udruživanje, potpore, ruralni razvoj

9. Summary

Producer organizations are one of the newest forms of association in agriculture in the European Union, and they are slowly developing in the Republic of Croatia. Producer organizations in the agriculture associations are mostly formed out of groups of farmers. They are established with the aim of: production planning, increasing the number and placement of products, reduce production costs, stabilizing producer prices, promoting environmentally friendly practices and techniques, improving product quality. The legal framework for the functioning of producer organizations directs *Rules of recognition and aid for the launch of producer organizations* which defines the basic concepts related to the PO, but prescribes the procedures of establishment and recognition, as well as the functioning of the PO. The Republic of Croatia has so far established and recognized only six producers' organizations, of which the most notable is PO Drava-Sava, which has 189 members. Recognized Pos in the Republic of Croatia are entitled to financial support, such as the State Budget of the Republic of Croatia for the commencement of PO and the European Agricultural Fund for Rural Development, with the support that declines with time. The Republic of Croatia should, in terms of producer organizations, get a hold on the EU countries, in particular Poland and Hungary.

Keywords: producer organizations, association, support, rural development

10. Popis slika

Red. Broj	Naziv slike	Stranica
1.	Zgrada Distributivnog centra za voće i povrće d.o.o.	22
2.	Pogon Distributivnog centra za voće i povrće d.o.o.	23

11. Popis tablica

Red.broj	Naziv tablice	Stranica
1.	Priznate proizvođačke organizacije u Hrvatskoj u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda	7
2.	Priznate proizvođačke organizacije u Hrvatskoj u sektoru voća i povrća	8
3.	Zahtjev za priznavanje proizvođačkih organizacija/udruženja proizvođačkih organizacija	10
4.	Zahtjev za priznavanje međugranskih organizacija	13
5.	Lista prihvatljivih troškova	15
6.	Obrazac zahtjeva za potporu	18

12. Prilog

SADRŽAJ POSLOVNOG PLANA

1. PODACI O PODUZETNIKU

2. POLAZIŠTE

2.1. Nastanak ideje o osnivanju proizvođačke organizacije

2.2. Vizija aktivnosti proizvođačke organizacije

2.3. Ciljevi proizvođačke organizacije (jedan ili više od ciljeva)

2.4. Aktivnost koje proizvođačka organizacija planira provesti kako bi ostvarila utvrđene cilj/eve iz točke 2.3.

3. POSLOVANJE

3.1. Sažeti opis poslovanja proizvođačke organizacije

3.1.1. Kronološki opis dosadašnjih aktivnosti od osnivanja do podnošenja zahtjeva za priznavanje u pogledu: – osnivanja, registracije, donošenja statuta – strukture i broja postojećih zaposlenika – opis postojeće administrativne opremljenosti i stanje raspoloživog radnog (administrativnog) prostora u kojem djeluje proizvođačka organizacija – opis postojeće i tehnološke opremljenosti i infrastrukture proizvođačke organizacije (raspoloživa oprema za proizvodnju, pripremu i preradu proizvoda te skladištenje i prodaju) – broj članova proizvođačke organizacije i vrijednost utržive proizvodnje ili obujam proizvodnje – opis postojećeg stanja u pogledu trženja proizvoda članova proizvođačke organizacije

3.2. Sažeti opis dosadašnjeg poslovanja članova proizvođačke organizacije

3.3. Opis planiranog poslovanja i aktivnosti proizvođačke organizacije nakon proteka petogodišnjeg razdoblja odobrenog poslovnog plana – planirana struktura i broj zaposlenika – opis planirane administrativne opremljenosti i stanje planiranog radnog (administrativnog) prostora u kojem djeluje proizvođačka organizacija – opis planirane tehnološke opremljenosti i infrastrukture proizvođačke organizacije (raspoloživa oprema za proizvodnju, pripremu i preradu proizvoda te skladištenje i prodaju) – planirani broj članova proizvođačke organizacije i vrijednost utržive proizvodnje ili obujam proizvodnje – opis planiranog stanja u pogledu trženja proizvoda članova proizvođačke organizacije

4. LOKACIJA

4.4. Opis zemljopisnog područja djelovanja proizvođačke organizacije

5. ANALIZA TRŽIŠTA

5.1. Tržište nabave

5.2. Tržište prodaje

6. EKONOMSKO-FINANCIJSKI ELEMENTI POSLOVANJA (u tabličnom obliku po godinama)

6.1. Formiranje ukupnog prihoda

6.2. Investicije u osnovna sredstva

6.3. Poslovni rashodi

6.3.1. Troškovi materijala i usluga

6.3.2. Procjena troška osoblja – bruto plaće

6.3.3. Amortizacije

6.4. Ulaganje u obrtna sredstva

6.5. Izvori financiranja

6.6. Projekcija računa dobiti i gubitaka

7. ZAKLJUČNA OCJENA

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Završni rad

Proizvođačke organizacije u poljoprivredi

Producer organizations in agriculture

Goran Herman

Sažetak: Proizvođačke organizacije jedan su od novijih oblika udruživanja u poljoprivredi na području Europske unije, a polako se razvijaju i u Republici Hrvatskoj. Proizvođačke organizacije u poljoprivredi udruženja su više poljoprivrednih proizvođača. A osnivaju se s ciljem: planiranja proizvodnje, povećanja ponude i plasmana proizvoda, smanjenja troškova proizvodnje, stabiliziranja proizvođačke cijene, promicanja okolišno prihvatljive prakse i tehnike, poboljšanja kvalitete proizvoda. Pravni okvir funkcioniranja proizvođačkih organizacija usmjerava Pravilnik o priznavanju i potporama za početak rada proizvođačkih organizacija koji definira temeljne pojmove vezane uz PO, ali propisuje i postupke osnivanja i priznavanja, kao i funkcioniranja PO. U Republici Hrvatskoj do sada je osnovano i priznato samo šest proizvođačkih organizacija, od kojih se se najviše ističe PO Drava-Sava koja broji 189 članova. Priznate PO u Republici Hrvatskoj imaju pravo na financijske potpore, i to Državnog proračuna Republike Hrvatske za početak rada PO i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, s tim da se navedene potpore s vremenom smanjuju. Republika Hrvatska bi se, po pitanju proizvođačkih organizacija, mogla ugledati na zemlje članice Europske unije, posebice Poljsku i Mađarsku.

Ključne riječi: proizvođačke organizacije, udruživanje, potpore, ruralni razvoj

Summary: Producer organizations are one of the newest forms of association in agriculture in the European Union, and they are slowly developing in the Republic of Croatia. Producer organizations in the agriculture associations are mostly formed out of groups of farmers. They are established with the aim of: production planning, increasing the number and placement of products, reduce production costs, stabilizing producer prices, promoting environmentally friendly practices and techniques, improving product quality. The legal framework for the functioning of producer organizations directs *Rules of recognition and aid for the launch of producer organizations* which defines the basic concepts related to the PO, but prescribes the procedures of establishment and recognition, as well as the functioning of the PO. The Republic of Croatia has so far established and recognized only six producers' organizations, of which the most notable is PO Drava-Sava, which has 189 members. Recognized Pos in the Republic of Croatia are entitled to financial support, such as the State Budget of the Republic of Croatia for the commencement of PO and the European Agricultural Fund for Rural Development, with the support that declines with time. The Republic of Croatia should, in terms of producer organizations, get a hold on the EU countries, in particular Poland and Hungary.

Keywords: producer organizations, association, support, rural development

Datum obrane: